

Мокра Д.Ю.
студентка,
Запорізький національний університет

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

В сучасних умовах конституційний лад має величезне значення не тільки для створення в Україні правової, демократичної, соціальної держави, громадянського суспільства на демократичних засадах, але й формування сучасної правової системи України, яка зорієнтована на всебічне забезпечення прав особистості. Тому вивчення основ конституційного ладу України є своєрідним «ключем» для розуміння всієї особливої частини конституційного права України як галузі права, юридичної науки і навчальної дисципліни. Це й визначає чільне місце зазначеної теми у започаткуванні вивчення основних предметних інститутів конституційного права. Конституційний лад України втілює в собі насамперед і головним чином суспільний і державний лад. Юридично і фактично конституційним ладом є порядок, встановлений і гарантований Конституцією України. Проте конституційний лад є значно ширшим поняттям, ніж конституційний порядок. Конституційний лад України є системою суспільних відносин, передбачених і гарантованих Конституцією і законами, прийнятими на її основі й відповідно до неї. Його відповідність Конституції є головним показником її реалізації.

Питанням загальних засад конституційного ладу України займалися такі вчені Фрицький О.Ф, Савчин М. В, Скрипник О.В, Погорілко В.Ф, Скрипнюк О.В, Совгіря О.В, Шукліна Н.Г, Чушенко В.І.

Вчені зазначають, що суспільний лад поглинає як державний лад, так і право в цілому, а тому він не може бути складовою поняття «конституційний лад». Також існує точка зору, за якою для визначення системи конституційного ладу є недоцільним штучне виділення категорій державного та суспільного ладу, які відповідно виражають організацію публічної влади, політичну систему й основи демократичного ладу суспільства. Тому більш прийнятно розглядати їх у діалектичній єдності як певний тип конституційної системи державно організованого суспільства. Розділ I Конституції України має назву «Загальні засади», хоча дослідники зауважують, що цей термін є не досить вдалим, оскільки по суті у даному розділі йдеться про засади конституційного ладу. Існуючий конституційний лад України, передбачений Конституцією України, характеризується такими загальними принципами: суверенністю, демократизмом, гуманізмом, реальністю, системністю, науковою обґрунтованістю, історизмом, наступністю, програмним характером, гарантованістю [1].

Ось на приклад вчений Скрипнюк О.В писав, що « В умовах сьогодення одним із найважливіших питань суспільного та державного життя будь-якої держави світу залишається питання про сутність і зміст її конституційного ладу. Адже саме конституційний лад є тим інститутом конституційного права, який знаходить своє продовження та розвиток не тільки в системі конституційного права, а й у національній правовій системі в цілому. Для України питання основ конституційного ладу в усі часи зберігало доленосне значення. Оновлення Основного Закону України, були пов'язані зі

зміна- ми основ конституційного ладу, зокрема із запровадженням в Україні парламентсько- президентської форми республіканського державного правління та подальшою політичною структуризацією громадянського суспільства через запровадження пропорційної виборчої системи при формуванні парламенту та при проведенні певних видів місцевих виборів» [2].

Погорілко В.Ф. зазначав, що Характерною ознакою національного конституційного ладу є його програмний характер. Конституційний лад, передбачений Конституцією України, є певною програмою розвитку держави й суспільства та їхніх основних інститутів. Зокрема, програмний характер мають конституційні положення щодо соціального характеру держави політичного, економічного та ідеологічного плюралізму суспільства, щодо місцевого самоврядування тощо. Конституційний лад України характеризується також гарантованістю, тобто наявністю певної системи гарантій конституційного ладу, передбачених Конституцією та законами України. Під гарантіями конституційного ладу України слід розуміти систему загальних і спеціальних (нормативно та організаційно-правових) умов і засобів забезпечення існування та дієвості основних інститутів суспільства і держави. Гарантованість конституційного ладу кожної країни передовсім залежить від стану загального розвитку всіх сфер суспільного і державного життя – політичної, економічної, соціальної, культурної (духовної) та ін. Реальність, відповідність нормативно закріпленого конституційного ладу стану розвитку суспільства і держави є однією з основних гарантій ефективності конституційного ладу. Важливим елементом системи гарантій конституційного ладу є спеціальні, юридичні гарантії, що включають нормативно-правові та організаційно-правові гарантії конституційного ладу. Так, нормативно-правові гарантії конституційного ладу визначаються досконалістю системи чинного конституційного законодавства України, що визначає і закріплює основні інститути суспільства і держави. Відповідні матеріальні та процесуальні норми конституційного права знаходять вираження в чинних Конституції України, законах України та підзаконних конституційних актах [3].

Отже на основі вище сказаного можна зробити висновок, що конституційні принципи державного ладу виявляють свої динамічні характеристики у функціях Української держави. Тому Конституція України, визначаючи державний лад, закріплює поряд із механізмом держави також її функції, під якими слід розуміти основні вектори впливу держави на суспільні відносини, пов'язані з організацією та дієвістю Української держави. Як відзначають українські вчені конституціоналісти, ці функції держави закріплюються як безпосередньо, так і опосередковано, маючи, до того ж, далеко не однакову назву. Конституційні основи державного ладу в Україні взаємопов'язані з принципами організації та дієвості громадянського суспільства, або ж суспільного ладу нашої країни. Зазначені принципи не лише кореспондують між собою в Конституції та законах України, а й є змістовно спорідненими. Суспільний лад як юридична категорія позначає правові основи устрою взаємовідносин у суспільстві, що історично сформувалось у тій чи іншій державі.

Список використаних джерел:

1. Фрицький О. Ф. Конституційне право України: Підручник. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.
2. Скрипнюк О. Конституційний лад України: ознаки, принципи, гарантії / О. Скрипнюк // Вісник ЦВК. – 2008. – № 14. – С. 45-52.
3. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Референдне право України: Навч. посіб. – К. : Ліра-К, 2006. – 366 с.
4. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної. Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Феміна, 1996.

Невмивака Н.С.

студентка,

Науковий керівник: Пелех І.В.

кандидат юридичних наук, викладач,

Запорізький національний університет

**ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА:
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА**

Конституційно-правові гарантії прав і свобод особистості є одним з основних елементів конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні. Поряд з правосуб'єктністю, конституційними принципами і громадянством вони є пріоритетним інститутом у системі національного конституційного права. Без існування гарантій проголошені права і свободи втрачають сенс. В широкому розумінні конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина можна розглядати як складову правової системи України взагалі. Конституцією та законодавством України достатньо повно визначені основні права і свободи людини і громадянина, правова природа яких в цілому досліджена вітчизняними та зарубіжними вченими. Проте, до останнього часу в науці конституційного права не створено теоретичних засад гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні, немає фундаментальних наукових досліджень цієї проблеми, а нечисленні праці з окремих аспектів характеризуються наявністю великого розмаїття думок (часто суперечливих) [1, с. 3].

Розвиток сучасних наукових досліджень гарантій прав і свобод людини і громадянина йде завдяки плідній праці українських вчених В.І. Андрейцева, М.О. Баймуратова, В.К. Забігайла, В.М. Кампо, В.В. Копейчикова, О.А. Костюченка, В.О. Котюка, В.В. Кравченка, М.І. Малишка, П.Ф. Мартиненка, А.А. Нечитайленка, В.О. Нікітюка, М.П. Орзіха, А.Ю. Олійника, В.Ф. Погорілка, І.М. Погребного, П.М. Рабіновича, Ю.І. Римаренка, В.М. Селіванова, О.Ф. Скакун, О.В. Сурілова, В.Я. Тація, Ю.М. Тодики, О.Ф. Фрицького, В.М. Шаповала, Ю.С. Шемшученка та інших. У сучасних умовах підвищується інтерес до проблеми гарантій прав і свобод людини як в Україні, так і в зарубіжних країнах.

Важливим елементом конституційно-правового статусу людини і громадянина є гарантії цих прав і свобод. Під гарантіями конституційних прав і свобод людини і громадянина прийнято розуміти систему умов і засобів,